

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล

ประวัติเมืองสตูล

ก่อนการตั้งเมืองสตูลนั้น เมืองละงูมีความเจริญมาก่อนเมืองสตูล เพราะชื่อเมืองละงูนั้นปรากฏอยู่ในตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเมืองใหญ่เมืองหนึ่งในอดีต นอกจากนั้นในแผนที่ของชาวตะวันตกยังกล่าวถึงเมืองละงูว่าเป็น เมืองท่าเรือฝั่งตะวันตก และเป็นเมืองที่มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่น การปกครองเมืองสตูล หรือมุแกมสโตย เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2356 โดยที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตนกูบิสนุ (พระยาอภัยนุราช) มาปกครองมุแกมสโตย อันเนื่องมาจากเกิดกรณีพิพาทระหว่างพี่น้อง คือ ตนกูปะเงรัน เจ้าเมืองไทรบุรี และตนกูบิสนุ เรื่องเขตพื้นที่การปกครอง การปกครองเมืองสตูลสมัยนั้นยังไม่มีรูปแบบการบริหารที่สมบูรณ์ เพราะตนกูบิสนุไม่ได้มาปกครองเป็นประจำ สาเหตุมาจากท้องที่เมืองสตูลนั้นห่างไกลจากเมืองไทรบุรีและมีสภาพกันดาร ต่อมาปี พ.ศ. 2358 เมืองสตูล(มุแกมสโตย) ไม่มีผู้ปกครองดูแลเป็นเวลา 24 ปี หลังจากตนกูบิสนุสิ้นชีวิต จึงเป็นหน้าที่ของแม่ทัพนายกองจากเมืองสงขลาเข้ามาปกครองแต่อำนาจการปกครองที่แท้จริงเป็นของเมืองนครศรีธรรมราช

เมืองไทรบุรีได้แบ่งการปกครองเป็น 4 เมืองในปี พ.ศ.2382 หนึ่งในนั้นก็ยังมีเมืองสตูล โดยมีตนกูมูฮัมมัดอาเก็บเป็นเจ้าเมือง ซึ่งขณะนั้นได้รับการยกฐานะจากมุแกมสโตยเป็นเมืองสตูล ในปีพ.ศ.2440-2452 เมืองสตูลยังขึ้นต่อมณฑลไทรบุรี ในขณะที่มณฑลไทรบุรีขึ้นต่อสยาม สภาพของเมืองสตูลขณะนั้นอยู่ในภาวะนำวิตก การบริหารบ้านเมืองไม่เป็นระบบ ตนกูอัब्ดุลฮามิด เจ้าเมืองไทรบุรีจึงได้แต่งตั้งกูเด็น บินกูมะ ให้ไปรับตำแหน่งผู้ช่วยว่าการเมืองสตูล ต่อมาในปี พ.ศ. 2452-2468 เมืองสตูลขึ้นต่อมณฑลภูเก็ต ซึ่งอยู่ในสมัยกูเด็น บินกูมะ เป็นข้าหลวงประจำจังหวัดสตูล และมีพระยารัษฎานุประดิษฐ์ เป็นเทศาภิบาลผู้สำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต ซึ่งท่านเป็นผู้ปฏิรูปการปกครองโดยจัดให้มีข้าหลวงประจำจังหวัด กรมการเมือง ปลัดเมืองที่แยกตำแหน่งเป็นสรรพากร อัยการ และนายอำเภอ ส่วนทางด้านศาลยุติธรรมนั้นให้ตุลาการเป็นผู้พิพากษาและมีหัวหน้าศาลเป็นผู้พิพากษาจากมณฑลภูเก็ต

ในปี พ.ศ.2468-2475 เมืองสตูลขึ้นต่อมณฑลนครศรีธรรมราชอีกครั้งหนึ่งในสมัยของพระยาสมันตรัฐบุรินทร์เป็นผู้ว่าการเมือง ท่านได้สานต่อระบบการบริหารนโยบายการปกครองของพระยารัษฎานุประดิษฐ์ พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ได้ปกครองจนถึงปี พ.ศ.2475 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย และสตูลได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดสตูล มีการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยโดยมีประชาชนให้ความร่วมมือในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรในทุกๆ สมัย มีการเปิดนิคมฝึกอาชีพตะรุเตาให้กับนักโทษที่ถูกกักกันไว้ ในปี พ.ศ.2502 เป็นปีแห่งการเปิดเมืองสตูลให้ผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวโดยเปิดเส้นทางเชื่อมต่อกับจังหวัดตรังและสร้างนิคมสร้างตนเองควนกาหลง เพื่อให้ผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน

ชีวประวัติของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปู่เต๊ะ

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปู่เต๊ะ เป็นลูกหลานชาวนาชาวไร่ เกิดที่บ้านท่าเนียบ ตำบลโกตา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในสมัยที่เมืองสตูลอยู่ภายใต้การปกครองของเมืองไทรบุรี ท่านเป็นบุตรชายของเจ๊ะอาดหรือมุฮัมมัดสาอาด หลังปู่เต๊ะ มีพี่น้องสองคน

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปู่เต๊ะ ได้รับความศึกษาอัลกุรอานจากครูที่เดินทางมาจากปักษ์ คือครูละไบ มุฮัมมัดยฺเซ็น บินฮัจญ์อับดุลเราะมาน ส่วนวิชาอื่นๆ ท่านได้ศึกษาจากบิดาของท่านจนเกิดความชำนาญ สามารถสอบเทียบเพื่อสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในด้านการทำงานอื่นๆ เริ่มจากเป็นเสมียนที่ว่าการศาลละงู เป็นกอฎีเชิงบังคับหรือผู้ช่วยกอฎี เป็นนาเอบปากบารา (ผู้ทำการแทนกอฎี) หลังจากนั้นก็เป็นกอฎี ขณะเดียวกันท่านยังทำงานด้านการสื่อสารมวลชน โดยเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ และเป็นผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์อีตาร์นทามัน หนังสือพิมพ์มลายา จากนั้นก็ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแต่งตั้งเป็นคณะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล นอกจากนั้นยังเป็นกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล เมื่อลาออกจากคณะโต๊ะยุติธรรม ท่านได้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงศึกษาธิการในสมัยรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงคราม รัฐมนตรีช่วยว่าการสาธารณสุขในสมัยรัฐบาลนายพจน์ สารสิน และสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปู่เต๊ะ ได้ใช้ชีวิตบั้นปลายทำงานเพื่อศาสนา โดยเป็นคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดอีกครั้งหนึ่งก่อนที่ท่านจะสิ้นชีวิต แม้ว่าท่านจะจากโลกนี้ไปแล้ว แต่สิ่งที่ยังคงเหลือไว้ให้แก่อนุชนรุ่นหลังได้ระลึกถึง และถือเป็นสิ่งคุณูปประโยชน์แก่เยาวชน คือ ผลงานทางด้านวิชาการของท่าน ซึ่งเป็นผลงานการเขียนเรื่องราวทางด้านศาสนา การเมือง ประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้จากตำราของท่านได้มองถึงสถานการณ์ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมองถึงการปฏิบัติงานของผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ที่เข้ามาบริหารราชการใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ายังจะต้องแก้ไขปรับปรุง ดังที่ท่านได้เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง กระจกไม่มีเงา สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เข้าใจกันระหว่างข้าราชการและประชาชน นอกจากนั้นท่านก็ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเชื้อชาติ ชื่อตัวของคุณคน คำว่าบินหรือบินตี ภาษาประจำเชื้อชาติ หนังสือคู่กับเชื้อชาติ ประเพณี สัญลักษณ์อิสลามในสังคม ชื่อวัน เดือน ปี ฮิจญ์เราะฮ์อิสลาม ศาสนาประจำเชื้อชาติ ประวัติศาสตร์แห่งท้องถิ่น และประวัติส่วนตัวของท่าน

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปู่เต๊ะได้เน้นย้ำถึงหน้าที่ของลูกที่ดีที่มีต่อพ่อแม่ ความเสียสละของพ่อแม่ ที่มีให้ลูก ในหนังสือเรื่อง กระจกเงายุมุสลิมและมุสลิมะฮ์ ท่านได้พูดถึงสัญลักษณ์ของมุสลิมที่มี

ความเชื่อถือ การนับถือศาสนาที่แตกต่างกันย่อมแสดงออกถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ไว้ในหนังสือที่ชื่อว่า มุสลิมกับสัญลักษณ์ นอกจากนั้นท่านก็ยังได้เขียนถึงประวัติความเป็นมาของชาวจังหวัดสตูล ในหนังสือประวัติย่อของจังหวัดสตูล ท่านได้เสนอความรู้ทางประวัติศาสตร์ ในหนังสือเรื่อง พงศาวดารศรีวิชัย หรือศรีวิชัย และบัลลังก์มีฆปาหิต ท่านได้เสนอข้อปัญหาที่เกิดขึ้นในศาสนาอิสลาม ในหนังสือภาษามลายู เรื่อง Segugus Bunga : Pada Menyataan Masaalah Yang Mushkin Di Dalam Hukum Shariah ท่านได้เสนอลักษณะของครอบครัวที่ดี และความผูกพันระหว่างคู่สามีภรรยาในหนังสือภาษามลายู ชื่อว่า Dua Badan Satu Jiwa ท่านได้เสนอเกี่ยวกับการทำฮัจญ์และการปฏิบัติตนของฮัจญ์มาตุ ภายหลังกลับจากทำฮัจญ์ ในหนังสือภาษามลายู เรื่อง Suluhan Rukun Islam Yang Kelima Dan Haji Di Tanah Jawi และท่านได้เสนอเรื่องราวของบรรดาซอฮาบะฮ์ ตาบียีน อิมามทั้งสี่ อุลามาอ์ และบรรดาครุฑาซน เรื่องของยิว คริสเตียน และอิสลาม เรื่องหะดิษที่ควรเข้าใจเรื่องการจ่ายชะกาตในหนทางของอัลลอฮ์ ในหนังสือภาษามลายูเรื่อง Bunga Paspal Layangan

แนวคิดในการการพัฒนาสังคมมุสลิม เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะได้นำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ

1. รัฐบาลจะต้องไม่ทำลายศาสนา และวัฒนธรรมของประชาชน
2. รัฐบาลจะต้องไม่ใช่สิทธิ ไปกระทำสิ่งกระทบกระเทือนจิตใจของประชาชนส่วนใหญ่
3. รัฐบาลควรเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้มีสิทธิปกครองตนเองมากขึ้น การแก้ปัญหาชุมชนนั้นจะต้องเข้าใจถึงสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนาของแต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน
4. รัฐบาลควรถือว่าภาษามลายูในสี่จังหวัดภาคใต้เป็นภาษาหนึ่งของชาติ เป็นสมบัติที่สืบทอดมาจากแผ่นดิน เช่นเดียวกับภาษาอีสาน ภาษาเหนือ

5. รัฐบาลควรจัดให้มีการเรียนการสอนหลักการทางศาสนาอิสลามในแบบเรียนภาษาไทย

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคมมุสลิม เจ๊ะอับดุลลาห์ ได้นำเสนอดังนี้คือ

1. การใช้ชีวิตร่วมกันของผู้ที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกันจะต้องตระหนัก เรียนรู้ และเข้าใจศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน
2. การอยู่ร่วมกันนั้นต้องเคารพสิทธิ ซึ่งกันและกัน และไม่ควรไปบังคับเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนาของกันและกัน

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมุสลิม เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้นำเสนอในประเด็นดังนี้ คือ มุสลิมทุกคนจะเป็นที่ประจักษ์สำหรับคนอื่นได้ด้วยสัญลักษณ์ที่บ่งบอก เช่น การสวมหมวก การกล่าวสลาม การเขียนชื่อ นามสกุล และการแต่งกาย เป็นต้น ดังนั้นมุสลิมไม่ว่าอาศัยอยู่ในประเทศใด สังคมระดับใดก็ตาม หากยังคงรักษาเอกลักษณ์ของมุสลิมได้เสมอ ก็จะทำให้คนอื่นทราบถึงศาสนาที่เขานับถือเป็นอย่างดี

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้นำเสนอปรัชญาและคติสำหรับตนไว้ ดังนี้คือ
ปรัชญาเกี่ยวกับการนับถือศาสนาของมุสลิม คือ “มนุษย์จำต้องเชื่อถือและนับถือศาสนาที่
แท้จริงเท่านั้น ที่รัฐเสรีภาพในการรวมโลกและธรรมดำเนินตามกาลสมัยชั่วฟ้าดิน ”

“มีศาสนาใดบ้างที่ยอมสละหน้าผาก จมูก หู ตา ราคาสอง ประกอบศีรษะยอดสูงสุดแห่งร่าง
กายกราบไหว้สู่พื้นดิน”

ปรัชญาเกี่ยวกับค่านิยมทางด้านวัตถุของมนุษย์ คือ

“ถือวัตถุทั่วไปด้วยอวัยวะภายนอกเป็นอุปกรณ์แสดง วัตถุจำนวนมากหาได้ยากคงมีราคาสูง
เป็นแน่ วัตถุจำนวนมากหาได้ง่ายคงมีราคาต่ำเป็นธรรมดา”

คติเกี่ยวกับคนดี คือ “ผู้ที่ไม่แสดงกริยาที่ยกยอสรรเสริญตนเองและไม่ถูกเหยียดหยามผู้
อื่น เป็นผู้ที่ไม่อภัยกับผู้ที่กระทำผิดเสมอ ถือว่าเป็นคนดีที่สุด”

“ผู้ที่มีจิตใจไม่มียกตนข่มท่าน ไม่พูดจาหาหรือในทำนองขื่นต่ำ นั่นแหละคือผู้ที่จะได้รับชมเชย
ชั้นเยี่ยมและผู้ที่ไม่อภัยผู้กระทำผิดต่อตนเป็นยอดแห่งธรรม”

คติสำหรับความเป็นครอบครัวมุสลิม คือ “ครอบครัวที่ดีเลิศ สามี ภรรยา ยอมปฏิบัติ
ตามความผูกพันบัญญัติแห่งศาสนา และยอมผ่อนผันซึ่งกันและกันเพื่อความสันติ”

“แสดงความรัก ห่วงใยในครอบครัวถึงแต่ไม่ยอมฟังสิทธิของสามีที่อนุญาตนั้นไม่ถือว่าเป็น
รักที่ถูกต้องและขัดขวางนโยบายศาสนาด้วยซ้ำ”

บทบาทในการพัฒนาสังคมมุสลิมของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ

บทบาทในฐานะกอฎี-ตะโต๊ะยุติธรรม

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะได้รับแต่งตั้งเป็นตะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูลในปี พ.ศ.
2473 ท่านมีบทบาทเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดเกี่ยวกับคดีครอบครัว มรดก เป็นผู้นำจัดการประชุมประจำ
เดือนกับบรรดาอีมามเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยมีมติประชุมทุกต้นเดือนอิสลาม และได้
กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดประชุม เพื่อเป็นผลในการพัฒนาสังคมในจังหวัดสตูล คือ

1. จัดให้มีการอบรมประชาชนเกี่ยวกับหลักปฏิบัติศาสนาที่แท้จริงและละทิ้งสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
ตามหลักศาสนบัญญัติ
2. จัดให้มีการอบรมประชาชนที่เชื่อพิธีกรรมต่างๆ ที่ตกอยู่ในกรอบชรีก (ตั้งภาคี) ต่ออัลลอฮ์
3. ส่งเสริมให้อีมามที่สอบไล่ได้เรื่องการนิกะห์ ตอลัก รอยะฮะ และอิดตะห์ ได้รับการแต่งตั้ง
เป็นตัวแทนทำการประจำมัสยิดของตนเอง
4. จัดให้มีการอบรมในวันศุกร์ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงบาปบุญคุณโทษตามศาสนบัญญัติ
5. จัดให้มีการแต่งตั้งอามะลชะกาต (เจ้าหน้าที่ฝ่ายรับบริจาค) ขึ้นทุก ๆ มัสยิด เพื่อรวบรวม
ชะกาต (ทาน) และจัดแบ่งให้กับผู้ที่มีสิทธิควรได้ตามบัญญัติศาสนา

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้ทำการเปิดศาลาหะดีห์ในจังหวัดสตูล และประสานงานกับพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ให้จังหวัดสตูลมีการใช้กฎหมายลักษณะเดียวกับอีก 3 จังหวัดใกล้เคียง

บทบาทในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ เข้ารับสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 1 วันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2489 ต่อมาเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูลสมัยที่ 2 ในวันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2491 หลังจากนั้น เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนชาวจังหวัดสตูลตลอดมาจนถึงสมัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 3 ท่านก็ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้ง ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2495 ต่อมาท่านได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมัยที่ 4 ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 โดยสังกัดพรรคการเมือง คือ พรรคเสรีมนังคศิลา และท่านได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งสุดท้าย ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2500 โดยสังกัดพรรคการเมือง คือ พรรคสหภูมิ ในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ท่านได้นำเสนอการพัฒนาสังคมมุสลิม คือ ให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบปอเนาะ แม้จะไม่มีหลักสูตร ไม่มีลำดับชั้น ไม่จำกัดอายุผู้เรียน ซึ่งดำเนินการสอนโดยโต๊ะครูผู้สอน และให้ถือว่าโต๊ะครูผู้สอนในปอเนาะไม่อยู่ในข่ายที่จะต้องควบคุมตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ เพราะโต๊ะครูผู้สอนไม่มีเงินเดือน ท่านเสนอให้มีการเรียนการสอนภาษามลายู และให้มีการบรรจุครูสอนหนังสือภาษามลายู(ยาวี) ขอให้รัฐบาลปิดสถานที่ทำงานราชการวันศุกร์และเสาร์ในสี่จังหวัดภาคใต้ และปิดโรงเรียนประชาบาลในเดือนรอมฎอนแทนปิดฤดูทำนา นอกจากนี้ท่านยังเป็นตัวแทนผู้พิจารณาสรรหาผู้ที่จะมีมารับตำแหน่งจุฬาราชมนตรีในขณะนั้น ท่านได้เปิดที่ทำการไปรษณีย์แห่งแรกในอำเภอละงู ณ บ้านท่าเนียบ ท่านริเริ่มให้มีห้องสมุดในหมู่บ้านและมีสัจดี เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้นำงบประมาณมาพัฒนาสร้างสาธารณประโยชน์ให้กับชาวสตูล และซื้อที่ดินเพื่อสร้างสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

บทบาทในฐานะรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงศึกษาธิการ

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีพิเศษในตำแหน่งรัฐมนตรีประจำกระทรวงมหาดไทย คือรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงศึกษาธิการ ในวันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2491 โดยท่านมีบทบาทเป็นตัวแทนดูแลพี่น้องมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ เป็นผู้ประสานทำความเข้าใจระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างตำรวจกับชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส เรียกว่า กบฏดุซงยอม โดยท่านสามารถอธิบายให้ประชาชนเข้าใจถึงสภาพเหตุการณ์ การเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นได้ ในฐานะรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงศึกษาธิการ ท่านได้นำเสนอหลักสูตรภาษามลายูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยจัดเป็นโครงการการเรียนการสอนจนได้รับความสนใจจากชุมชนมุสลิมเป็นอย่างมาก เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้ขึ้นแจ้งกับคณะรัฐบาลให้เข้าใจถึงการเรียนการสอน

ศาสนาในปอเนาะนั้นมีจุดประสงค์เพื่อให้มุสลิมเป็นคนดีตามหลักการศาสนาอิสลามท่านชี้แจงจนได้รับการยอมรับและอนุญาตให้ดำเนินการการเรียนการสอนในปอเนาะตามปกติ ทางด้านการแต่งกายนั้น เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้ให้การตักเตือนมุสลิม ให้แต่งกายตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

บทบาทในฐานะรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

บทบาทในการพัฒนาสังคมมุสลิมของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ในฐานะเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข คือ

1. เป็นผู้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับหลักการศาสนาในกรณีเกิดอหิวาตกโรคระบาด โดยเสนอแนะให้ใช้วิธีการฝังตามแนวทางของศาสนาอิสลาม เพื่อช่วยทำลายเชื้อโรคได้
2. เป็นผู้เสนอแนะให้มุสลิมปรุงอาหารในโรงพยาบาล ขณะที่ไปตรวจราชการที่โรงพยาบาลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
3. เป็นผู้นำเสนอให้มีการระบุงานในบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อให้ประจักษ์ถึงการนับถือศาสนาของแต่ละบุคคล

จากผลงานต่างๆ ทำให้พี่น้องชาวสตูลให้การยกย่องชื่นชมในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมมุสลิมเป็นอย่างมาก

อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่อง ชีวิตประวัติของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ : ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทในการพัฒนาสังคมมุสลิมจังหวัดสตูล ได้ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ชีวิตประวัติของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ เป็นชาวอำเภอละงู จังหวัดสตูล บิดาของท่านเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ต้องการให้ลูกได้ศึกษาหาความรู้ จึงปลูกฝังให้เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ เป็นผู้ใฝ่รู้ โดยพยายามศึกษาหาความรู้จากบิดา จากครูผู้สอนทั้งวิชาการด้านศาสนา และวิชาการสามัญจนท่านมีความรู้ และท่านก็สามารถเข้าทำงานทั้งงานด้านศาสนาและการเมือง จนประสบความสำเร็จ ท่านมีบทบาทตั้งแต่เริ่มเข้าทำงาน เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่มีความพยายามที่จะนำชุมชนเข้าสู่การพัฒนาและสร้างสังคมให้เป็นไปตามหลักการอิสลาม เห็นได้จากความพยายามของท่านที่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งต่างๆ ตั้งแต่ตำแหน่งระดับต่ำถึงระดับสูง การทำงานในตำแหน่งต่างๆ ของท่านคือ ตำแหน่งเสมียนที่ว่าการอำเภอ ตำแหน่งตะโต๊ะยุติธรรม คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตำแหน่งรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข การทำงานขลงท่านนั้นเพื่อประชาชนเห็นได้จากความทุ่มเทในการทำงานของท่านตลอดเวลา

2. ผลงานทางด้านวิชาการและแนวคิดในการพัฒนาสังคม

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ นั้นมีพรสวรรค์ทางด้านงานเขียนเป็นอย่างมาก จากผลงานของท่านทั้งภาษาไทยและภาษามลายู แสดงให้เห็นถึงความสามารถทางด้านการเขียนหนังสือ ซึ่งส่งผลให้เกิดความชำนาญในการใช้ภาษา และการนำเสนอเนื้อหาที่สอดแทรกแนวคิดของการใช้ชีวิตร่วมกันของมุสลิม เอกลักษณ์ของความเป็นมุสลิม

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้นำเสนอแนวคิดของตนเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมมุสลิมให้กับภาครัฐบาลเข้าใจ และให้ชุมชนได้มีแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนเอง สิ่งที่ท่านได้นำเสนอ คือ การวางตัวของมุสลิมจังหวัดสตูล และมุสลิมอีก 3 จังหวัดกับต่างศาสนิก การวางตัวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การรักษาและการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของมุสลิม เช่น การแต่งกาย การใช้ภาษา เป็นต้น

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้เสนอทัศนะทางด้านการศึกษาหาความรู้ของมุสลิมในจังหวัดสตูลว่า มุสลิมชาวสตูลควรศึกษาหาความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมรับความเจริญที่กำลังเข้ามาสู่ชุมชนมุสลิมในจังหวัดสตูล ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ที่มีให้แก่ชาวสตูลว่า

...สตูลเป็นจังหวัดชายแดนห่างไกลกรุงเทพฯ แต่ถ้ามีการคมนาคมดี มีถนนดี ต่อไปก็จะเจริญและหวังว่าจังหวัดสตูลจะเจริญยิ่งขึ้น นอกจากนั้นความเจริญของจังหวัดนี้ อยู่ที่การศึกษาอีกอย่างหนึ่ง ถ้ามีการศึกษา ก็มี ความรู้ ความเข้าใจในการประกอบอาชีพก็จะดีขึ้น ขอให้ประชาชนชาวจังหวัดสตูล ได้ช่วยกันสนับสนุนการศึกษาดีขึ้น ถ้าทุกคนร่วมมือ จังหวัดนี้ก็จะเจริญรุ่งเรือง เป็นจังหวัดสำคัญของประเทศอีกจังหวัดหนึ่ง ...

(คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ฯ, 2542 : 279)

สำหรับมุสลิมในจังหวัดสตูลนั้นควรมีบทบาทในการพัฒนาสังคมมุสลิม โดยที่มุสลิมจะต้องมีการพัฒนาตนเอง และมีความตื่นตัวทั้งทางด้านศาสนาและการเมืองการปกครอง ทั้งนี้ลูกหลานชาวสตูลจะต้องมีความพร้อมทางด้านการศึกษา และในฐานะที่เป็นมุสลิมจะต้องมีความพร้อมทางด้านศาสนา และมุสลิมชาวสตูลจะต้องตระหนักและเห็นคุณค่าของผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดีของตนอยู่เสมอ

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้นำเสนอกับทางรัฐบาลให้มีการสนับสนุนประชาชนมุสลิมให้มีการเรียนการสอนภาษามลายูในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของเกษม รังสิโยภักดิ์ (2509 : 133) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า แบบเรียนภาษาไทยที่ใช้ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นต้องจัดทำขึ้นใหม่เป็นพิเศษ ให้แตกต่างจากจังหวัดอื่นของประเทศไทย โดยเฉพาะวิชาศีลธรรมควรจะเป็นวิชาศีลธรรมตามหลักการอิสลาม ทั้งนี้เพื่อให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่น นอกจากนี้ควรจะสอดแทรกเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับเมืองไทย นิทานพื้นเมืองต่าง ๆ ทั้งหมดนี้ควรจะแปลเป็นภาษามลายู(ยาวี) ให้ใช้เป็นแบบเรียนได้ ทั้งนี้ก็เพื่อปรับปรุงแบบเรียนให้เข้ากับชีวิตประจำวันและความเชื่อของประชาชนในท้องถิ่นให้ถูกต้องยิ่งขึ้น และเพื่อให้นักเรียนที่เป็นชาวไทยมุสลิมได้มีความรู้เกี่ยวกับเมืองไทยดียิ่งขึ้น โดยทั่วไปชาวมุสลิมใน

จังหวัดชายแดนภาคใต้มีนิสัยใจคอรักสงบปกครองง่าย เว้นแต่ราชการจะไปวางระเบียบหรือปฏิบัติการใดๆ ที่เป็นการขัดกับศาสนาหรือความเชื่อเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของตน อาจก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นได้ นักปกครองที่ดีจะต้องตระหนักในเรื่องนี้เป็นพิเศษ ถ้าหากเป็นไปได้แล้วเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการทุกคนควรจะได้เรียนรู้หลักการของศาสนาอิสลามบ้างก็จะเป็นการดี ซึ่งเป็นการเข้าถึงประชาชนที่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนร่วมมือร่วมใจกับเจ้าหน้าที่ได้เป็นอย่างดี

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า รัฐบาลควรเปิดโอกาสให้คนท้องถิ่นได้มีสิทธิในการปกครองตนเองมากขึ้น การแก้ปัญหาชุมชนนั้นจะต้องเข้าใจถึงสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมนิยม ประเพณี และศาสนาของแต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน ซึ่งตรงกับวิสัยทัศน์ด้านการแก้ปัญหาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ว่า ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสและบทบาทในการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา และการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายในสังคม เพื่อปกป้องวิถีชีวิตของคนในสังคมจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันจากภายนอก (สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ, 2542 : 6)

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคมมุสลิมว่าให้ประชาชนมุสลิมใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่หลากหลายอย่างมีความสุข ปัจจุบันแนวคิดของท่านได้รับการสนองตอบและนำมาใช้ให้สอดคล้องกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้(พ.ศ. 2542-2546) นโยบายนี้มีวิสัยทัศน์ว่าทุกคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการดำรงชีวิตที่สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขเอกลักษณ์เฉพาะของศาสนาและวัฒนธรรม เฉพาะชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ “อยู่อย่างมุสลิมในสังคมไทยเช่นเดียวกับศาสนิกกลุ่มอื่นที่เป็นสมาชิกของสังคมไทยเช่นกัน” ในขณะที่เดียวกันก็เป็นพลังสร้างสรรค์ที่สำคัญของชาติในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย และอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมชาติอย่างมีความสุข มีความสามัคคีร่วมกัน (สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ, 2542 : 4)

3. บทบาทในการพัฒนาสังคมมุสลิมของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ เป็นผู้หนึ่งที่มีคุณสมบัติเทียบพร้อมในการเข้ารับตำแหน่งตะโต๊ะยุติธรรม คือเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องในหมู่มุสลิม เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถชี้ขาดวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกได้และมีความรู้ภาษาไทยเป็นอย่างดี ท่านจึงได้รับการยอมรับและไว้วางใจจากประชาชน และบรรดาอิหม่ามในจังหวัดสตูล เลือกท่านเข้าเป็นตะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล

บทบาทในการพัฒนาสังคมมุสลิมของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ในฐานะตะโต๊ะยุติธรรม มีดังนี้ คือ

1. เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับคดีครอบครัว และมรดก
2. เป็นผู้ดำเนินการนัดประชุมอิหม่าม คอเต็บ บิลาลประจำเดือนทุกเดือน โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

2.1 ให้อิหม่ามดำเนินการอบรมหลักปฏิบัติศาสนาที่แท้จริง และละทิ้งสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามหลักศาสนาบัญญัติ

2.2 ให้อิหม่ามดำเนินการอบรมผู้ที่เชื่อในพิธีกรรมต่างๆ ที่ตกอยู่ในกรอบชริก (ตั้งภาคี) ต่ออัลลอฮ์

2.3 แต่งตั้งอิหม่ามที่สอบไล่ได้ เรื่องการนิกะห์ ตอลัก รอยะฮะ และอิดตะห์ให้เป็นตัวแทนประจำมัสยิดของตนเอง

2.4 ให้อิหม่ามดำเนินการอบรมสัปปุรุษในวันศุกร์ ให้เข้าใจถึงบาปบุญคุณโทษตามศาสนาบัญญัติ

2.5 ให้อิหม่ามดำเนินการแต่งตั้งอาเมลชะกาต (ตัวแทนรับชะกาต) ชั้นทุก ๆ มัสยิด

3. เป็นผู้ดำเนินการประสานงานกับพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล) ให้ในจังหวัดสตูลมีการใช้กฎหมายอิสลามในลักษณะเดียวกับจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส คือ การเปิดศาลชาวรีอะห์ให้ตัดสินคดีพิพาทระหว่างโจทก์ และจำเลยมุสลิมทั้งสองฝ่ายอย่างถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม

แนวทางต่างๆ ที่เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับบรรดาอิหม่ามรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี สำหรับการอบรมทางศาสนานั้น ปัจจุบันได้มีการจัดขึ้นประจำมัสยิดทุกสัปดาห์ในวันศุกร์ และในแต่ละปีก็มีการแต่งตั้งตัวแทนในมัสยิดให้อาเมลชะกาต เป็นตัวแทนรับชะกาตพิฎเราะฮ์ในวันลิลีลฟีฎร

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะได้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็น เวลา 5 สมัย

สมัยที่ 1 ได้รับเลือกตั้ง วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2489

สมัยที่ 2 ได้รับเลือกตั้ง วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2491

สมัยที่ 3 ได้รับเลือกตั้ง วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495

สมัยที่ 4 ได้รับเลือกตั้ง วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500

สมัยที่ 5 ได้รับเลือกตั้ง วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500

บทบาทในการพัฒนาสังคมมุสลิมของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะในฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีดังนี้ คือ

1. เสนอเรื่องราวของมุสลิมให้ทางราชการทราบและเข้าใจ

2. เสนอการเรียนการสอนภาษามลายูให้กับมุสลิม 4 จังหวัดภาคใต้ควบคู่กับการศึกษาภาษาไทย และบรรจุครูสอนภาษามลายู (ยาวี) ในโรงเรียนประชาบาลสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ให้คำตักเตือนประชาชนจังหวัดสตูลให้ศึกษาหาความรู้เพื่อนำมาช่วยกันพัฒนาสังคม

4. เป็นผู้พยายามทำความเข้าใจและขอความร่วมมือจากประชาชนมุสลิมจังหวัดสตูลและประชาชนมุสลิมอีก 3 จังหวัดให้ความร่วมมือกับรัฐบาล เพื่อให้เกิดการพัฒนาในแนวทางที่ดีขึ้น

5.ขอให้รัฐบาลปิดที่ทำงานราชการวันศุกร์และวันเสาร์ ในสี่จังหวัดภาคใต้ และขอให้ปิดโรงเรียนประชาบาลในเดือนรอมฎอน

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีพิเศษ เรียกว่า รัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงศึกษาธิการ ในวันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2491 ในสมัยของจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

บทบาทในการพัฒนาสังคมมุสลิมของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะในฐานะเป็นรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงศึกษาธิการ มีดังนี้ คือ

- 1.เป็นผู้ทำการสืบสวนหาสาเหตุความเดือดร้อนของชาวไทยมุสลิม
- 2.เป็นผู้ประสานประนีประนอมทำความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนในเหตุการณ์กบฏดุซงญอ

3.เป็นผู้คอยตักเตือนมุสลิมให้ตระหนักถึงบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2500 ในสมัยของนายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุขอีกครั้งหนึ่งในสมัยของจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี

ท่านมีบทบาทในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับหลักการศาสนาให้กับคณะรัฐบาลได้เข้าใจ ในกรณีเกิดอหิวาตกโรคระบาด โดยเสนอแนะให้ใช้วิธีการฝังตามแนวทางของศาสนาอิสลาม เพื่อช่วยทำลายเชื้อโรคได้ นอกจากนั้นท่านได้นำเสนอแนวทางการปฏิบัติกับมุสลิมในโรงพยาบาลเกี่ยวกับหลักโภชนาการที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม ขณะที่ไปตรวจราชการที่โรงพยาบาลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งในปัจจุบันนี้ โรงพยาบาลต่างๆ ได้จัดอาหารเฉพาะให้แก่ผู้ป่วยที่นับถือศาสนาอิสลาม และท่านยังเป็นผู้นำเสนอให้มีการระบุศาสนาของบุคคลในบัตรประจำตัวประชาชน

เจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญท่านหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาสังคมมุสลิมในจังหวัดสตูล และจังหวัดใกล้เคียง คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

ข้อเสนอแนะ

1.การศึกษาชีวประวัติบุคคลนั้น เป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะบุคคลสำคัญในท้องถิ่นเพราะถือว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่ทำประโยชน์ และมีความตั้งใจในการพัฒนาสังคมอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับการศึกษาชีวประวัติของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ

2.สำหรับผู้สนใจศึกษาหรือทำงานวิจัยในเรื่องชีวประวัติของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ ควรศึกษาให้ละเอียดในบทบาทการทำงานของท่านในแต่ละด้าน

3.งานวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเท่าที่สามารถหาข้อมูลได้ ดังนั้นหากมีผู้สนใจต้องการศึกษาเพิ่มเติมบทบาททางด้านการเมืองของเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ จะเป็นการดีที่จะส่งเสริมให้ชีวประวัติของท่านมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และเพื่อรักษาความดีของท่านให้เป็นคุณูปการต่อชนรุ่นหลัง